

на проблему строения нормы права классифицированы на группы и рассмотрены в рамках основных концепций.

Ключевые слова: норма права, понятие, структура, концепция.

Golovchuk V. Norm of law: scientific views on the concept and structure

The primary purpose of contemporary legal theoretical science is the scientific study of the essence, nature and purpose of basic legal categories. One is the norm of law, which has theoretical and practical importance. Analysis of the current scientific views on this category and dedicated scientific article. The author of the article the importance of the subject, the value of the rule of law to modern science and practice. Classified scientific views on the concept of legal norms as rules of conduct, order, command, behaviors, fundamental legal category. Investigated characteristics of legal norms through characterization of the prevailing scientific views. Of particular importance is the analysis of the existing views on the structural elements of the law. Analysis of the following approaches: three-element, compromise, optional, extended, modification, interdisciplinary. Substantiates the author's position on the studied problems. The article noted the relevance of the research of the law, due to the lack of unity in the understanding of what constitutes the rule of law, its structure, types and functions. The main approaches to the definition of the norm of law. The majority of researchers looks at the problem of the structure of the norm of law are classified in the group and addressed in the framework of basic concepts. Article prepared at the appropriate level and meets the requirements for this kind of work.

Key words: norm of law, concept, structure, conception.

Рекомендовано до друку кафедрою теорії права та держави Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

УДК 340.1

*Ілля Сергійович Гольцов,
студент Київського університету права НАН України*

ГЕНДЕРНИЙ СВІТОГЛЯД: АКТУАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ СТАНОВЛЕННЯ СВІТОВОЇ ДЕМОКРАТІЇ

XX і XXI ст. характеризуються проблемами, пов'язаними зі складністю для жінки утвердитися нарівні з чоловіком, а також проблемами, що виникають у чоловіків, коли від них потребують змін у поглядах і, відповідно, в поведінці при сходженні жінки в усі сфери життя на рівний із ними п'єдестал тисячоліттями утвердженого порядку.

Так, об'єктом дослідження у цій статті є гендерний світогляд, гендерне середовище, гендерні правовідносини, а також проблематика гендерного права — як у міжнародному, так і у вітчизняному аспекті. Актуальність такої роботи полягає у контексті розвитку гендерного питання: тут ми намагаємося визначити, що передувало фемінізації та гендеризації суспільства і які це має наслідки. Ці питання вже порушували у своїх працях такі загальновідомі вітчизняні вчені, як Н. Оніщенко, Т. Мельник, О. Руднева, Г. Христова, О. Дашковська, О. Львова та ін.

На зламі епох можна говорити не лише про факти непокори жінки чоловікові й прагнення її до соціальної свободи, а й про процеси гендеризації всіх сфер соціального життя й соціальної його упорядкованості.

До світових тенденцій такої гендеризації можна віднести такі, як:

- 1) глобалізація гендерної впорядкованості світового співтовариства;
- 2) конституційне забезпечення рівних прав та можливостей у національних суспільствах;
- 3) світове утвердження законодавчого закріплення державного забезпечення рівних прав та можливостей у національних суспільствах;
- 4) зближення змісту у підходах до забезпечення рівних прав і можливостей у національних державних механізмах;
- 5) зближення рис і особливостей законодавчого закріплення рівних прав і можливостей у різних державах світу, регіонах, національних суспільствах;
- 6) поширення впливу гендерної ідеології на свідомість населення світу, регіонів, національних суспільств;
- 7) урізноманітнення форм гендерної демократії в національних суспільствах, регіонах, світовому співтоваристві, що змінює їхнє обличчя і порядок життя;
- 8) формування гендерної культури як культури сучасної цивілізації;
- 9) становлення гендерного компонента в політичній культурі світового співтовариства;
- 10) утвердження гендерного конструкту в державній політиці національних держав;
- 11) оволодіння гендерним змістом у діяльності політичних партій та громадських об'єднань тощо;
- 12) формування суверенної особистості у світовому процесі з розумінням необхідності й почуттям потреби у рівних правах та можливостях, їх правового забезпечення як умови самоутвердження й освоєння справедливості й свободи самовираження [1, с. 128].

Кожна з цих тенденцій заслуговує на самостійний розгляд. Можна говорити про набуття світовим співтовариством досвіду гендерних перетворень, де чітко проявилися ці тенденції і заявили про себе як прогресивні. Міжнародний досвід засвідчує, що гендерний розвиток відбувається у системі великих суперечностей, які найчастіше є глибинними й на поверхні не завжди видимі. А якщо й видимі, то узвичаєні настільки, що не сприймаються як суперечності.

Епоха перебудови й оновлення на світовому й національному рівнях об'єктивно ставить проблему гендерних змін форм соціального життя і соціальної його організації. Лібералізація і пов'язана з нею глобалізація надзвичайно прискорюють процес гендерних трансформацій.

Нинішній перехідний період в Україні в усіх країнах Східної Європи та СНД характеризується творенням нової якості національних гендерних систем. Процес відбувається у межах сучасного світового оновлення й реформування всіх сфер життя людства. Національний гендерний порядок будь-якої країни пов'язаний зі світовим ладом і гендерними змінами планетарного порядку. У ХХІ ст. адекватно уявити національні темпи гендерних змін, їх характер і якість та гендерні перспективи можна тільки при розгляді їх у контексті міжнародних гендерних трансформацій.

До таких глобального масштабу трансформацій можна віднести:

- 1) здійснення процесу гендерної революції світового масштабу;
- 2) розширення активності жінки в усіх сферах життя суспільства й привнесення нею нового в реально існуючі, історично зумовлені суспільні форми поведінки, в тому числі поведінку чоловіка;
- 3) гендерне оновлення процесу організації й управління та відповідних їм організаційних та управлінських державних і громадських структур та їх діяльності;

- 4) наповнення гендерним компонентом усього нормативного регулювання соціального життя суспільства, у тому числі міжнародного і національного права;
- 5) активізація міграції населення жіночої статі поряд із чоловічою;
- 6) розширення процесу входження жінки як лідера нарівні з чоловіком у керівні структури світової і національної організації та управління;
- 7) активне освоєння жінкою системи інформації;
- 8) зміни гуманітарного клімату в культурі спілкування жінки й чоловіка з поступовим привнесенням атмосфери партнерства;
- 9) дедалі більший вплив на національний і міжнародний порядок голосу жінки тощо [2, с. 263].

Варто наголосити, що за всіх гендерних проблем сьогодення, що потребують розв'язання, до гендерного оновлення світу як тенденцію необхідно віднести й гендерну активність чоловіків.

Усі ці тенденції відбуваються в умовах творення глобального громадянського суспільства і громадянського суспільства кожної з національних країн. Ці тенденції зумовлені світовими інтеграційними процесами й самотутністю розвитку національних утворень. Аналіз цих тенденцій ще більше переконує в необхідності узагальнення міжнародного досвіду щодо утвердження гендерної рівності, вивчення всієї різноманітності форм здійснення гендерної політики в регіонах, її результативності, а також причин успіхів та негативних наслідків прийнятих рішень або неефективних дій.

Це потребує, відповідно, нового філософського осмислення «гендерної політики», її місця як самостійної в системі соціально-економічної політики, за якою стоять установи та інтереси. У системі цих установ та інтересів потребують дедалі більшого аналізу гендерні аспекти всієї структури соціально-економічних та політичних інтересів, а в їх структурі — інтересів чоловіків, які в сучасних умовах залишаються панівною політичною та економічною силою, і жінок, які домагаються доступу до владної політичної діяльності, будучи об'єктом політичного впливу, а також до власності й розподілу ресурсів, що знаходяться переважно в руках чоловічої частини населення світу. Жінки намагаються розширити політичне й ідеологічне поле впливу входженням до політичних партій як їх члени, у керівні партійні структури і як лідери політичних об'єднань. Отже, гендерні зміни пов'язані як з процесами гуманітарного порядку, так і з потребами системи життєзабезпечення на планеті.

Міжнародний досвід у його науковому узагальненні визначає напрями становлення гендерної рівності: забезпечення де-юре і де-факто рівних прав і можливостей як однієї з умов вільної особистості жінки і чоловіка; розвиток демократичного суспільства можливий, поряд з іншими принципами, на основі рівності статей; встановлення упорядкованості в суспільстві передбачає як складову забезпечення гендерного порядку, що ґрунтується на паритетних принципах взаємовідносин; формування соціальної, правової, демократичної держави включає її діяльність щодо забезпечення соціальних партнерських відносин чоловіка і жінки, творення гендерного права, розвиток гендерної демократії [2, с. 227].

Акумуляція міжнародного гендерного досвіду визначає лінію прогресу і розвитку гендерної тканини суспільства. Міжнародні документи з питань гендеру приймаються на основі колективного наукового узагальнення світових процесів і визначення лінії прогресу. Оптимальність їх національного застосування і втілення залежить від рівня цивілізаційного розвитку країни, гендерних можливостей її управлінської системи, суспільного історичного досвіду відносин чоловіка і жінки, активності статей. Реалізація міжнародних документів та міжнародної гендерної практики в національному житті — свідчення готовності національних територій до входження їх у міжнародний простір як активної гендерно організованої соціальної сили [3, с. 26].

Вивчення міжнародного досвіду організації гендерних відносин відкриває шлях розвитку міжнародного гендерного і жіночого руху, діяльності його організаційних структур, творення нових організацій, органів і рухів, вироблення ними міжнародно-правових актів та різноманітних рекомендацій.

Формування гендерної ідеології можливе на основі узагальнення прогресивних гендерних ідей, перевірки їх у повсякденній практиці. Гендерна ідеологія формується на основі наукових узагальнень гендерних досліджень, вироблення гендерної концепції, гендерної доктрини. В основі гендерної ідеології лежать узагальнені на світовому рівні ідеї демократії, рівності, справедливості й розвитку. Гендер у міжнародних документах і в світовій практиці завжди узгоджується з такими цінностями, як рівність, толерантність, справедливість, мир, екологічна безпека, розвиток. Ці цінності роблять сам гендер культурною цінністю для світового співтовариства і національних суспільств [1, с. 177].

Міжнародний досвід практичної діяльності щодо гендерних перетворень і формування міжнародно-правових актів та інших документів є ґрунтом для формування гендерного світогляду. Досвід є джерелом знань і на їх основі формування гендерної свідомості, гендерних переконань. Завдяки їм формуються й усвідомлюються гендерні інтереси й потреби. Узагальнення їх і практичної гендерної діяльності дає систему гендерної картини світу. Поширення й засвоєння знань про неї формує гендерно освічене середовище.

Міжнародний досвід, його вивчення й узагальнення стимулюють до перегляду існуючої міжнародної, регіональної і національної політики, чинного законодавства й прийняття нових стратегій, законів, запровадження стандартів, створення інституційних механізмів для забезпечення гендерної рівності. Інтеграція країн до Європейського Союзу, адаптація до його вимог стимулювали внесення змін і прийняття національного законодавства згідно з його гендерними стратегіями, вимогами імплементувати принципи гендерної рівності в усі сфери суспільного життя в усі галузі законодавства.

Список використаних джерел

1. Мельник Т. М. Міжнародний досвід гендерних перетворень / Т. М. Мельник. — К. : Логос, 2004. — 320 с.
2. Марцеляк О. В. Забезпечення гендерної рівності спеціалізованими омбудсменами: міжнародний досвід / О. В. Марцеляк // Вісник Національного університету внутрішніх справ. — Х. : Нац. ун-т внутр. справ, 2005. — Вип. 30. — 354 с.
3. Оніщенко Н. Гендерні дослідження в сучасному суспільстві: проблеми, реалії, перспективи / Н. Оніщенко, С. Береза, Л. Макаренко // Віче. — 2009. — № 17. — С. 25–28.

Гольцов І. С. Гендерний світогляд: актуалізація гендерної проблематики на сучасному етапі становлення світової демократії

Об'єктом дослідження у статті є гендерний світогляд, гендерне середовище, гендерні правовідносини, а також проблематика гендерного права — як у міжнародному, так і у вітчизняному аспекті. Актуальність впливає з контексту розвитку гендерного питання: тут ми намагаємося визначити, що передувало фемінізації та гендеризації суспільства, які це має наслідки на момент сьогодення і яким чином може вплинути на майбутнє.

Ключові слова: гендерна рівність, гендерний світогляд, демократія.

Гольцов И. С. Гендерное мировоззрение: актуализация гендерной проблематики на современном этапе становления всемирной демократии

Объектом исследования в статье выступают гендерное мировоззрение, гендерная среда, гендерные правоотношения, а также проблематика гендерного права — как в международном, так и в отечественном аспекте. Актуальность этой работы исходит из контекста развития гендерного вопроса: здесь мы пытаемся определить, что же предшествовало феминизации и гендеризации общества, какие это имеет последствия на данный момент и каким образом может повлиять на ближайшее будущее.

Ключевые слова: гендерное равенство, гендерное мировоззрение, демократия.

Holtsov I. Gender ideology: gender mainstreaming at the present stage of world democracy

Object of study in this paper are the gender ideology, gender environment and gender relationship, as well as issues of gender rights — both internationally and in the domestic context. The relevance of this work comes from the context of the development of the gender issue: here we are trying to determine what preceded the feminization of society and engendering what are the implications for the this moment and how its can affect the near future. We don't have clear answers to these questions. We believe that gender equality should have the basis to gain a foothold in the minds of citizens. Gender equality should have a certain social inquiry, be demanded. Gender equality as not as declarative nature, and as such will be real only if requested by the society: women and men. Absence of such a requirement would leave people unappreciated efforts: international conventions, national law, contracts — all this will become unnecessary. Remains the question: for what activists fought in XX century? Answer to this question — the final task of gender at all.

Key words: gender equality, gender ideology, democracy.

Рекомендовано до друку кафедрою теорії та історії держави і права Київського університету права НАН України.

УДК 340.12(73)

*Роман Миколайович Дудник,
студент юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ЗАРОДЖЕННЯ ІДЕЇ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА У ПРАЦЯХ АМЕРИКАНСЬКИХ КОНСТИТУЦІОНАЛІСТІВ XVII–XVIII ст.

Проблема дослідження теми цієї наукової статті, насамперед, розв'язується шляхом визначення її сутності і значення для науки та суспільства. Ідея верховенства права зароджувалася у період буржуазних революцій у Франції, Англії та Америці XVII–XVIII ст. Саме в той час і з'явився конституціоналізм як система знань про природні права людини і суверенітет народу.

На тому проміжку часу виникла американська формальна доктрина верховенства права, яка передбачала лише одне твердження, що людина не є вище закону. Однак згодом виникла змістовна концепція, або концепція «інтегрального підходу», відповідно до якої верховенство права може мати декілька трактувань, залежно від певних його складових. Таким чином, вчені з того часу і до сьогодні розділилися у думках про те, що є верховенство позитивного права (право створює держава), і є верховенство природного права (право виникає у людини з народження).

Актуальність наукової статті зумовлена науковими дискусіями щодо зародження верховенства права, його сучасним трактуванням та проблемами застосування теоретичних засад верховенства права в інтересах людини та держави.

Науковими та практичними завданнями є розкриття сутності верховенства права у працях вітчизняних та американських конституціоналістів, визначення поняття верховенства права та диференціація підходів до розуміння поняття верховенства права, висвітлення проблем сучасного застосування верховенства права.